

В. П. Кравченко, канд. екон. наук, доц.,
Слов'янський державний педагогічний університет

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ФОРМ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. У науковій роботі відображена роль відносин власності у розвитку економіки, розглянуті різні форми власності та їх розвиток у сучасних умовах. Досліджено тенденції розвитку форм власності, особливо державної, яка має стати вирішальною у розвитку економіки як така що, відповідає інтересам суспільства.

Summary. The scientific work reflects the role of relation property in elaboration of economy and consider different forms of property, their development in modern society. The trends of development the forms of property were researched, it must be a decisive factor in development of economy and express the interest of society.

В сучасних умовах господарювання на домінуючі позиції вийшла корпоративна форма власності. Тенденції розвитку виробничих відносин спрямовані на різноманітність форм власності, що і доводить на практика. Про це свідчать різноманітні чинники, які слід урахувати. Особливості корпоративної форми власності полягають у тому, що вона, з одного боку, зберігає через володіння окремими особами все те позитивне, що несе в собі приватна власність (підприємницький інтерес, ініціативу свободу вибору...), а з другого боку вона сприяє становленню нових власників серед самих робітників.

Особливістю є і те, що володіють капіталом і отримують з цього прибуток все більше громадян. Корпорація — це ефективна форма власності в сучасній системі виробничих відносин. Якщо приватна капіталістична власність, у її класичному втіленні, дезінтегрує суспільство, породжуючи цим складні соціальні проблеми суспільного розвитку то корпорація, навпаки, створює економічні передумови для соціальної інтеграції, подолання відчуження людини, але вона не ліквідує принципи влади крупного капіталу в суспільстві.

Постійне вдосконалення акціонерних форм розвитку виробництва сприяло значному зростанню кількості власників акцій. На початку 50-х років у США налічувалося близько 6 млн акціонерів, сьогодні кількість їх наближається до 70 млн. Працівник за своїм соціальним статусом перетворюється на працюючого власника. Завдяки цьому створюються умови для безпосередньої реалізації індивідуальної власності людини на продуктивну силу її праці.

Не зважаючи на виключно високу частку корпорацій у виробництві вального національного продукту, в країнах Заходу не тільки не зменшується, а навпаки, зростає кількість підприємств, що безпосередньо перебувають в індивідуальній приватній власності. Якщо для індустріального суспільства головним матеріальним елементом у структурі власності була власність на землю, то тепер, коли країни переходять до інформаційного суспільства, основою власності постає не речова субстанція. Найважливішим у її характеристиці є те, що вона стає спільним суспільним надбанням, перетворюється на спільну духовну власність.

Це принципово нова форма власності, яка з часом буде вирішальною в системі власності. Державна власність — одна з форм власності, суб'єктами-розпорядниками якої є органи державної влади, а об'єктом власності може бути земля, споруди, коштовності і т. д. Державна власність включає в себе: загальнодержавну і комунальну власності. На наш погляд, ця форма власності буде розвиватися і стане з часом вирішальною для суспільства. Загальнодержавна власність перетворюється в сучасних умовах на колективну власність колишніх державних підприємств.

Частина об'єктів залишається загальнодержавною (залізничний транспорт, трубопровідний транспорт, тощо), а інша частина переходить у республіканську власність або комунальну. Реформування відносин державної власності передбачає економічний контроль за їх діяльністю, де наука стане головним чинником її розвитку. Таким чином, кожна форма власності за своїм змістом, багато структурна. Вона неодмінно містить різноманітні структури — нові й старі, ті, що відживають і щойно народжуються, стимулюють і водночас стримують процеси економічного розвитку.

Кожна форма власності за своєю природою історична. Багато сучасних форм власності в умовах економічних відносин і далі продовжують розвиватися. Ми вважаємо, що кожна функціональна форма власності має оцінюватися з позицій закладених у її структурі можливостей створення, з урахуванням рівня розвитку продуктивної сили праці людини, оптимальних умов для підпорядкування виробничого процесу цілям та інтересам її всебічного розвитку. В цьому напрямку вирішальною повинна бути суспільна власність з її сучасними формами, яка спрямована на добробут всього суспільства і повинна спрямовуватися на досягнення науково-технічного прогресу і має бути плановою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи економічної теорії / За ред. С. В. Мочерного: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Вид. центр «Академія», 2001. — 472 с.
2. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь — 2-е изд., исправ. — М.: ИНФРА-М. 1998. — 479 с.
3. Анализ экономики: Страна, рынок, форма: Учебник для вузов по экон. спец / Под ред. В. Е. Рыбалкина. — М.: Межд. отношения, 1999. — 303 с.

4. *Заблецький Б. Ф.* Перехідна економіка: посібник для вищих навчальних закладів. — К.: ВУ «Академія», 2004.
5. *Павловський М. А.* Шлях України. — К.: «Техніка», 2000 р.
6. Україна за роки незалежності, 1991—2004 рр. П. Гайдучкий, В. Беліцька, А. Зрібняк та ін. 5-те вид., переробл. та допов. — К.: Нора Друк, 2004. — 559 с.

М. Кужель, аспірант,
НДІЕІ Міністерства економіки

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інституціональне середовище у різних системах зрілої ринкової економіки формувалось близько 500 років, протягом яких розвивався набір правил, інститутів та норм поведінки суб'єктів економіки. В результаті, до початку ХХІ століття в них склалась інституціональна база, здатна підтримувати і стимулювати розвиток процесів взаємодії елементів системи і відносин власності. В системі, яка знаходиться в процесі реформування, процес інституціональних перетворень передбачає створення ринкових інститутів на всіх рівнях економіки. Найбільш суттєву роль відіграють інститути на макрорівні — саме вони визначають характер внутрішнього національного ринку і системи в цілому.

В Україні завершується процес формування основних атрибутів ринкової економіки: грошової, фінансової, платіжної, податкової, митної, банківської та інших систем, що у своїй сукупності складають економічну систему держави. Проте, питання глибокої системної трансформації не зводиться до створення системи, де панують тільки ринкові інститути. Історичний аспект трансформаційних змін від директивної економіки до змішаної, від повної державної власності на засоби та знаряддя виробництва до приватної передбачає співіснування методів ринкового й державного регулювання в їх взаємодоповнюючій взаємодії. Чим довшим був період адміністративно-командного господарювання, тим довше період трансформаційних змін, що є, за суттю, інституціональними змінами, здійснити які можливо тільки завдяки формуванню відповідної суспільної свідомості.

Власний досвід України довів, що революційні зміни є не найкращим шляхом досягнення цивілізаційного прогресу: цивілізація — продукт еволюції. Ідеологія системи державного управління України в сучасних історичних умовах має ґрунтуватися на поєднанні економічної активності, яку породжує ринок, і соціальної спрямованості держави, здатної забезпечити життєдіяльність виробничого сектора. Саме останнє має бути ідеологічним чинником побудови системи державного регулювання економіки — сукупності інститутів, форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на суб'єкти господарювання і ринкову кон'юнктуру з метою створення конкурент-